

УДК 81'276.6:62:001.4

**ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ І ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ
ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СЛОВНИКІВ
(НА МАТЕРІАЛІ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ)**

Шашкіна Н. І., канд. філол. наук, доц.; **Дружиніна Л. В.**, доц.
*Державний вищий навчальний заклад
«Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»*

Постановка проблеми. Як відомо, головна практична мета навчання іноземним мовам у вищих навчальних технічних закладах – вміння читати і розуміти літературу за фахом. У зв'язку з цим цілком зрозуміла роль фахових термінологічних словників.

Мета дослідження. Навчальний термінологічний словник виконує три функції: навчальну, довідкову і систематизуючу. Словник такого типу має наступні завдання: 1) відображає деякі важливі аспекти термінотворення при читанні науково-технічної літератури за фахом; 2) сприяє організації і накопиченню словникового запасу у раціональній системі.

Результати дослідження. Відбір лексики – це основна проблема, яка стоїть перед укладачами термінологічних перекладних словників. Для укладання учбового англо-українського словника будівельної індустрії необхідно використовувати галузеві енциклопедичні і загальномовні словники, енциклопедичні довідники з різних галузей будівництва, спеціальні монографії, періодичні видання за останні десятиріччя. Таким чином відбір виконується у двох сферах: у сфері фіксації і у сфері функціонування, що дозволить представити галузеву термінологію на сучасному етапі розвитку. Критеріями відбору термінів стають статистичні (частотність, діапазон, розподіл) і лінгво-методичні параметри (сполучуваність, словотворча активність, багатозначність, тематична належність, стилістична функціональність).

Як відомо, в основі типології понятійних словників знаходиться групування (об'єднання) слів в лексико-семантичній системі. Враховуючи розмежування галузевих понять і, відповідно, розподіл термінів в галузевій терміносистемі, вважаємо за доцільне розрізнати в будівельній термінології наступні групи термінів:

1). загальногалузеві або двокомпонентні термінологічні сполучення – це однослівні терміни: machine-машина; building materials – будівельні матеріали; engine – машина, двигун. Крім того, в зазначеній групі виділяються родові загальногалузеві терміни, які називають родові поняття (hoist engine – підйомна машина, excavating machine – землерійна машина) і видові, які відображають підвидові поняття (crushing machinet – дробильна машина, earth-moving machine – землерійно-транспортна машина);

2). опорні терміни – це однослівні або термінологічні сполучення, які позначають підвидові поняття (loader – навантажувач, vibrator – вібратор);

3). периферійні терміни – однослівні або термінологічні сполучення, які називають поняття і стають похідними від підвидових понять (overloader – навісний навантажувач, external vibrator – зовнішній вібратор).

Термінологічний мінімум для навчального словника слід відбирати з метою охоплення основного фонду термінів, які майбутній інженер-будівельник зможе використати у своїй роботі [2].

Термінологічні одиниці навчального словника подаються у початковій формі. Поряд з заголовним терміном групуються терміни-словосполучення, які формують з ним гнізда. Вони подаються в алфавітному порядку в межах даної словникової статті.

Причому, в таких термінах – словосполученнях, як правило, головне (заголовне) слово не повторюється, а замінюється початковою літерою слова. Наприклад: pile – паля, pile afterdriving – добивка палі, pile arrangement – розташування палі, pile cap – наголовник палі.

Всі терміни, утворені семантичним способом, беруть участь у створенні термінів – словосполучень, тобто таких утворень, які здатні забезпечити словотворчу системність термінів, що входять в одну парадигму: bed – пласт, шар; bed plate – опорна плита; bed recess – альков, ніша – спальня; bed plate – плита фундаменту; face-lift – зовнішнє оновлення будівлі, косметичний ремонт, ремонт фасаду будівлі; facebook – облицювання (вид роботи), facing – облицювання (вид роботи); foot bridge – пішохідний місток; footing – опора, основа будівлі, підшва фундаменту, фундамент; footprint of building – площа забудови будівлі, розміри будівлі в плані. Наявність подібних термінів в різних галузевих термінологіях диктує необхідність їх вивчення і відбору, тому що розуміння науково-технічного тексту без знання спеціальних значень цих термінів не може бути повним.

Терміни, утворені семантичним способом, які є в певній кількості в словниковому складі будь-якої науково-технічної літератури, можуть стати лінгвістичною основою при переході до читання фахової літератури. Ось чому відбір і систематизація подібних термінів, а потім і ретельна робота над їх засвоєнням на перших етапах вивчення іноземної мови у вищому технічному закладі, представляється нам одним з важливих напрямків роботи під час навчання читання науково-технічної літератури.

Одним з засобів передачі понять у перекладному словнику є синонімія. Ряди синонімів відображають сучасний стан терміносистеми. Синоніми, які входять до складу цих рядів, використовуються для встановлення видів одного поняття (box – shaped module, building block module, three-dimensional module – блок будівлі об'ємний; artificial ventilation, controllable ventilation, forced ventilation, mechanical ventilation – вентиляція примусова).

Висновки. Термінологічний словник, як навчальний посібник, передбачається, як термінологічний мінімум для системного оволодіння термінологічною лексикою. З цією метою рекомендується починати засвоєння лексики з базових термінів, а потім переходити до їх похідних. Поряд з цим слід вводити основні словотвірні моделі термінів, визначати провідні словотвірні механізми в будівельній термінології і в її терміносистемах. Вважаємо, що це буде сприяти розширенню потенційного словника студентів. Значну допомогу в цій роботі нададуть найуживаніші скорочення і моделі термінологічних словосполучень, які зустрічаються в науково-технічних текстах. Все це дозволяє організовано проводити навчання термінологічної лексики і здійснювати поточний контроль засвоєння і обліку накопичення словникового запасу.

Список використаних джерел

1. Шашкина Н. И., Дружинина Л. В., Соколова К. В. К вопросу о когнитивной природе термина (на материале многокомпонентных терминологических сочетаний). Матер. VIII Междунар. науч. конф. Дніпро : ДНУ, 2017. (6–7 апреля 2017 г.). Дніпро : «Нова ідеологія». 2017. С. 65–68.

2. Дубічинський В., Васенко Л., Кринець О. Актуальні проблеми формування термінологічної компетенції студентів вищих технічних закладів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. № 503. 2004.

3. Словарь по проектированию высотных зданий и гостиниц. Черчение. Составитель Т. А. Беляк. Москва : «Р. Валент», 2010.